Riksdagens kulturutskott
Ärende: Bildningsalliansens utlåtande om statsrådets redogörelse – En ny riktning för Finlands digitala kompass (SRR 6/2026 rd)

Bildningsalliansen tackar kulturutskottet för möjligheten att ge sitt utlåtande om redogörelsen – En ny riktning för Finlands digitala kompass. Bildningsalliansen välkomnar den uppdaterade Digikompassen och stöder dess övergripande målsättning att stärka medborgarnas digitala kompetens, delaktighet, säkerhet och möjligheter att verka i ett digitaliserat samhälle.

Digital bildning kräver mer än tekniska färdigheter

Det är positivt att Digikompassen tydligt betonar att digitalisering inte enbart handlar om teknik utan om människors möjligheter att delta i samhället, utöva sina rättigheter och förstå hur digitala miljöer påverkar vardag, demokrati och beslutsfattande.

Bildningsalliansen vill särskilt understryka att digital kompetens inte kan reduceras till användarfärdigheter utan det är en också en fråga om kritisk förståelse, omdömesförmåga och möjligheter till reflektion. Här har den fria bildningen en central uppgift i att ordna utbildningar med låg tröskel.

AI-kompetens är en medborgarfärdighet

Bildningsalliansen anser att AI-kompetens eller -kunnighet bör förstås brett. Medborgare behöver inte enbart kunna använda AI-verktyg utan också förstå:

- hur AI-system fungerar
- hur data samlas in och används
- vilka etiska frågor som uppstår
- hur AI påverkar arbetsliv, utbildning och demokrati
- hur AI kan användas ansvarsfullt och kreativt

Fria bildningens läroanstalter har goda förutsättningar att erbjuda tillgängliga och lågtröskelbaserade utbildningar på området för vuxna i olika livssituationer.

Medielitteracitet är avgörande för demokratin

Digikompassen lyfter fram behovet av att stärka befolkningens medie- och informationskunnighet samt motståndskraft mot desinformation och informationspåverkan. Bildningsalliansen delar denna bedömning.

Samtidigt vill vi framhålla att dessa utmaningar inte kan mötas enbart genom formell utbildning eller tekniska lösningar. Det behövs också livslångt lärande, dialog och samhällsdiskussion. Fria bildningen har här en lång tradition av att stärka kritiskt tänkande, demokratiskt deltagande och aktivt medborgarskap.

Den fria bildningen bör ges en tydligare roll

Trots att Digikompassen lyfter fram livslångt lärande, kontinuerlig kompetensutveckling och behovet av att nå hela befolkningen saknas en tydlig beskrivning av den fria bildningens roll i genomförandet.

Den fria bildningen erbjuder varje år utbildning för cirka en miljon människor över hela landet. Verksamheten kännetecknas av låg tröskel, lokala behov och förmåga att nå grupper som inte alltid deltar i annan utbildning. Det här gäller bland annat seniorer, personer utanför arbetslivet, personer med invandrarbakgrund och andra grupper som riskerar digitalt utanförskap.

Bildningsalliansen anser därför att fria bildningen uttryckligen bör identifieras som en strategisk partner i detta arbete. **Mellanrapport från framtidsarbetsgruppen för fritt bildningsarbete** beskriver sex strategiska utvecklingsområden för den fria bildningen. Ett av dessa är ***kompetens i artificiell intelligens och digital kompetens: grundläggande färdigheter i framtiden.***

Mellanrapporten lyfter fram bl.a. följande åtgärder:

- Den digitala kompetensen, kompetensen inom artificiell intelligens och medieläskunnigheten stärks som en del av det fria bildningsarbetets utbildningsuppdrag
- Inom det fria bildningsarbetet inleds en riksomfattande utveckling av vuxenbefolkningens kompetens inom artificiell intelligens.
- En nationell verksamhetsmodell utarbetas för utbildning i digital kompetens för äldre.

Bildningsalliansen ser att den uppdaterade Digikompassen och framtidsgruppens linjedragningar i hög grad pekar i samma riktning.

Svenskspråkig tillgång måste säkerställas

Bildningsalliansen vill understryka vikten av att digitala tjänster, utbildningsinsatser och AI-relaterade satsningar utvecklas parallellt på svenska och finska. Språk får inte bli en faktor som förstärker digitalt utanförskap eller begränsar tillgången till nya kompetenser.

Helsingfors 17.11.2026

Anna Pensar-Kuivamäki
Ordförande

Henrika Nordin
Verksamhetsledare